

Smittevernveileder for bibliotek tjenester og - aktiviteter under covid-19- utbruddet 2020.

Bibliotek i Trøndelag

Trøndelag fylkesbibliotek, 08.05.2020

Postadresse: Fylkets hus, Postboks 2560, 7735 Steinkjer

Telefon: 74 17 40 00 | Epost: postmottak@trondelagfylke.no | Org.nr: 817 920 632

INNHOOLD

1	Overordnet	3
1.1	Ansvar	3
1.2	Om viruset, sykdommen og utbruddet	4
2	Smitteforebyggende tiltak.....	4
2.1	Syke personer skal ikke være tilstede.....	5
2.1.1	Personer som kan møte i tjenesten:	6
2.1.2	Personer med symptomer, i karantene eller isolasjon	6
2.1.3	Ved oppstått sykdom mens personer er på jobb i biblioteket.....	6
2.2	God hygiene.....	6
2.2.1	God hånd- og hostehygiene	6
2.2.2	Godt renhold	7
2.3	Redusert kontakt mellom personer.....	8
2.3.1	Bibliotekskranke/selvbetjeningsautomat /Felles ekspedisjon	8
2.3.2	Publikumsareal, gangtraséer og fellesarealer	9
2.3.3	Begrenset tilgjengelighet for bibliotekbrukere/publikum	9
2.3.4	Spesielt for ansatte.....	10
2.3.5	Hjemmekontor	10
3	Risikoutsatte grupper	11
4	Sjekkliste for godt smittevern	11
4.1	11	

1 OVERORDNET

Veilederen er utarbeidet etter mal fra Folkehelseinstituttet publisert 28. april 2020, og tilpasset virksomheten i folke- og skolebibliotek i Trøndelag.

Det vil alltid være en risiko for smitte og at det kan oppstå smittetilfeller selv om det er utøvd godt smittevern. Smitteforebyggende tiltak gjøres for å redusere risikoen. Denne veilederen skal gi innsikt i og råd om hvordan tjenesten kan organiseres samtidig som smittevern ivaretas på en forsvarlig måte.

1.1 Ansvar

Det enkelte bibliotek er selv ansvarlig for at drift skjer i samsvar med gjeldende lover og regelverk, og bestemmelsene i sin kommune eller skole. Ledelsen er ansvarlig for å sikre en forsvarlig drift som tar hensyn til smittevern, og plassere ansvar for ulike oppgaver i forbindelse med smittevernåradene. Smitteverntiltak skal lokalt være godkjent av smittevernlegen.

Verneombud og bedriftshelsetjeneste kan være viktige støttespillere i prosesser for risikovurdering og handlingsplan for smittevern.

Ledelsen må sørge for nødvendig opplæring og informasjon til ansatte og bibliotekbrukere. Planer for smittevern må tilpasses lokale forhold etter råd gitt i denne veilederen. Pandemien kan bli langvarig, og det vil være behov for å opprettholde ulike tjenester og funksjoner i samfunnet samtidig med at smittevernhensyn tas. Ulike faser av pandemien og ulik smittespredning i landet vil kunne kreve tilpassede tiltak.

Involvering av ansatte i risikovurdering og utarbeidelse av handlingsplaner (for eksempel ROS-analyse) er viktig for å ha nok lokalkunnskap i prosessene. Bevisstgjøring og motivasjon for endring av rutiner kan oppnås gjennom medansvar.

Informasjonsmaterieil og plakater om covid-19 finnes på Helsedirektoratets nettsider: <https://www.helsedirektoratet.no/tema/beredskap-og-krisehandtering/koronavirus/plakater-og-informasjonsmaterieil>

Alle bør utøve godt smittevern under covid-19-utbruddet. Det betyr at de tre hovedprinsippene for smittevern som beskrevet i denne veilederen, må overholdes både i og utenfor tjenesten. Et godt samarbeid mellom ansatte, bibliotekbrukere eller andre som er knyttet til tjenesten må opprettholdes.

Se også covid-19-forskriften og tilhørende beslutninger og veiledning her:
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-03-27-470>
<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/koronavirus>

Informasjon om covid-19 og tiltak i arbeidslivet fra Arbeidstilsynet:
<https://www.arbeidstilsynet.no/tema/biologiske-faktorer/coronavirus-tiltak-i-arbeidslivet-mot-smitte/>

1.2 Om viruset, sykdommen og utbruddet

Det vises til www.fhi.no for oppdatert og utfyllende informasjon om dette.

2 SMITTEFOREBYGGENDE TILTAK

Det gjøres mange tiltak i alle deler av samfunnet som til sammen begrenser smittespredningen. Det er viktig å bruke tiltak som er tilpasset ulike situasjoner.

Formålet med rådene er å redusere risiko for smitte med covid-19.

De tre grunnpilarene for å bremse smittespredning er:

1. Syke personer skal ikke være fysisk til stede
2. God hygiene
3. Redusert kontakt mellom personer

Det aller viktigste smitteverntiltaket er at syke personer holder seg hjemme. Hostehygiene og avstand er avgjørende for å begrense dråpesmitte, mens håndhygiene, og spesielt unngå å ta seg i ansiktet med urene hender, er viktig for å hindre kontaktsmitte. Økt fysisk avstand mellom mennesker reduserer muligheten for smitte, også før symptomer på sykdom oppstår.

Covid-19 smitter hovedsakelig via dråpe- og kontaktsmitte. Virus spres i størst grad ved hoste- og nysing – og mindre ved normal tale/snakking. Det er per i dag ikke grunnlag for generell bruk av munnbind hos friske personer. Ikke-medisinske munnbind/ansiktsmasker kan benyttes av personer som blir syke når det ikke er mulig å holde 1-2 meters avstand til andre før de rekker å komme seg hjem.

Dråpene faller ned på flater i omgivelsene og kan gi indirekte kontaktsmitte. Faren for at noen skal bli syke gjennom indirekte kontaktsmitte avhenger igjen av en rekke

forhold; flaten må inneholde tilstrekkelig mengde med virus og den som berører den forurensede flaten må berøre ansiktet (nese, munn og øyne) med forurensede hender i løpet av kort tid.

Studier har vist at viruset kan overleve på ulike typer flater fra timer til opptil dager. FHI vurderer det slik at risiko for indirekte smitte fra bøker er lav. Det å iverksette spesielle tiltak som å sette bøkene i karantene eller rengjøre bøkene på grunn av covid-19 er ikke nødvendig.

Når bøkene blir hyppig berørt av ulike personer kan imidlertid bøker vurderes på linje med andre berøringsflater, og ha tilsvarende rutiner.

Det er ikke vist at det nye koronaviruset smitter via mat, drikke eller vann.

Til tross for godt gjennomførte tiltak, kan likevel tilfeller av covid-19 og andre infeksjoner oppstå. Dersom smitteverntiltak som foreslått her er gjennomført, vil smittespredningen likevel bli begrenset. Tiltakene i teksten nedenfor er en beskrivelse av smitteverntiltak som kan bidra til å redusere smitterisiko til et minimum.

2.1 Syke personer skal ikke være tilstede

Det vil være personer med symptomer som er mest smittsomme (spesielt ved hosting og nysing), og smittsomheten er størst idet symptomene oppstår.

Symptomer på covid-19 kan være milde og vanskelige å skille fra andre luftveisinfeksjoner. De hyppigst beskrevne symptomer på covid-19 er i starten halsvondt, forkjølelse og lett hoste, i tillegg til sykdomsfølelse, hodepine og muskelsmerter. Magesmerter og diaré kan også forekomme. Om lag 8 av 10 voksne personer har kun milde symptomer. Hos barn er antagelig denne andelen enda høyere.

Hos noen personer med covid-19 kan symptomene utvikle seg videre i løpet av noen dager til en uke til hoste, feber og kortpustethet, og noen svært få kan få et alvorlig forløp med behov for behandling i sykehus. Alvorlig covid-19-sykdom er svært sjelden hos barn.

På bakgrunn av dette, er det viktig at personer med selv milde luftveissymptomer ikke møter fysisk på jobb eller i andre sammenhenger der de møter andre.

Ved sannsynlig eller bekreftet covid-19 gjelder egne anbefalinger om isolasjon for den syke og karantene for nærkontakter, se www.fhi.no. Kommunehelsetjenesten har ansvar for oppfølging rundt covid-19-tilfeller og for å beslutte nødvendige tiltak. Kommunehelsetjenesten definerer hvem som er nærkontakter til den syke og derfor skal i karantene (smitteoppsporing), og om det er behov for informasjon til andre. Hvis det skulle bli behov for ytterligere tiltak er det kommunehelsetjenestens oppgave å vurdere og eventuelt gi pålegg om dette.

2.1.1 Personer som kan møte i tjenesten:

- Personer som ikke har symptomer på sykdom
- Ved gjennomgått luftveisinfeksjon kan ansatte og samarbeidspartnere møte når de har vært symptomfrie i et døgn
- Ved gjennomgått covid-19 gjelder egne råd for når isolasjon kan oppheves, angitt av helsetjenesten og www.fhi.no

2.1.2 Personer med symptomer, i karantene eller isolasjon

Personer som har symptomer på luftveisinfeksjon skal ikke møte i tjenesten, selv ved milde symptomer. Personer som er i karantene og isolasjon skal heller ikke møte i lokalene. Det er viktig at bibliotekledelsen kommuniserer dette til ansatte og samarbeidspartnere.

2.1.3 Ved oppstått sykdom mens personer er på jobb i biblioteket

Ansatte og samarbeidspartnere som blir syke mens de er på jobb i biblioteket må gå hjem så snart det er mulig. Syke personer som må hentes av andre, må vente på et eget rom eller ute der det ikke er andre. Syke personer bør ikke ta offentlig transport. Syke personer bør beskytte munn og nese ved å ta på et medisinsk munnbind hvis de ikke kan holde to meters avstand til andre for å redusere smittespredning.

Kommunehelsetjenesten har ansvar for oppfølging rundt tilfeller med bekreftet covid-19 (smitteoppsporing), og skal varsle tjenesten dersom ansatte eller samarbeidspartnere får bekreftet covid-19. Det er kommunehelsetjenesten som skal beslutte videre tiltak og definerer nærkontakter til den syke.

2.2 God hygiene

2.2.1 God hånd- og hostehygiene

God hånd- og hostehygiene reduserer smitte ved alle luftveisinfeksjoner, også smitte med covid-19. Disse tiltakene reduserer smitte via gjenstander og hender samt smitte

ved hoste. Hygienetiltak skal utføres hyppig av alle, uavhengig av kunnskap om egen og andres smittestatus.

Håndvask med lunkent vann og flytende såpe er en effektiv måte å forebygge smitte. Skitt, bakterier og virus løsner fra huden under vask og skylles bort med vannet.

Håndvask:

- Vask hender hyppig og grundig. Selve vaskeprosessen bør ta minst 20 sekunder. Se: <https://www.youtube.com/watch?v=vsFQfZit0KU>
- Tørk hendene med engangs papirhåndklær.
- Utføres som et minimum ved ankomst, mellom ulike oppgaver (for eksempel hvis man forflytter seg eller skifter utstyr), etter toalettbesøk, og før og etter kjøkkenarbeid og spising.
- Man skal vaske hender nøye før og etter at man har vært i fellesområder og tatt på ting.

Alternativer til håndvask:

- Viruset er følsomt for alkohol, og alkoholbasert desinfeksjon (håndsprit) er et alternativ hvis ikke håndvaskmuligheter er tilgjengelig.
- Hånddesinfeksjon plasseres på steder der det ikke er håndvaskmuligheter (for eksempel i garderobes, ved inngangspartier og ved kantiner).
- Alkoholbasert desinfeksjon er lite effektivt ved synlig skitne eller våte hender, da bør håndvask utføres.

Annet

- Håndhilsning, klemming og unødvendig fysisk kontakt unngås i den grad det er mulig.
- Unngå å ta i ansiktet
- Host i albuekroken eller i et papir som kastes. Vask hender etterpå.

2.2.2 Godt renhold

Det nye koronaviruset (SARS-CoV-2) fjernes enkelt ved manuell rengjøring med vann og vanlige rengjøringsmidler. Viruset kan overleve på flater fra timer til dager, avhengig av type overflate, temperatur, sollys og andre faktorer. Derfor er grundig og hyppig renhold viktig for å forebygge smitte.

Gå gjennom rutiner og lokale renholdsplaner, og lag tilpasninger (organisering, ansvar og ressursbehov). Utsatte områder (se nedenfor) skal ha forsterket renhold. Det er

ikke nødvendig å bruke ekstra beskyttelsesutstyr. Vask hender etter at rengjøring er utført, også hvis man har brukt hansker under rengjøringen.

Det er ikke nødvendig å bruke desinfeksjon rutinemessig. Hvis desinfeksjon likevel brukes, må synlig skitt først tørkes bort med klut eller tørkepapir, ellers virker ikke desinfeksjonsmiddelet. Aktuelle desinfeksjonsmidler er alkoholbasert desinfeksjon og klorin.

Forsterket renhold på utsatte områder:

- Toaletter og vaskeservanter må rengjøres minimum daglig ved daglig bruk. Tørk over flater som toalettsete og kran på servanten regelmessig, avhengig av hvor hyppig det er i bruk.
- Engangs papirhåndklær og såpe skal være tilgjengelig, og man må sørge for at søppel tømmes regelmessig.
- Være ekstra oppmerksomme på renhold på kjøkken/spiserom
- Spisebord i kantine/ kjøkken vaskes med vann og såpe etter bruk.
- Dørhåndtak, trappegelendre, stoler, bibliotekskranke og andre bordflater og gjenstander som ofte berøres rengjøres hyppig, minimum daglig ved daglig bruk.
- Ev. utstyr som brukes av flere i tjenesten og av bibliotekbrukere (f.eks. skrankeområdet, bøker, mus, tastatur, skanner, kopimaskin, håndtak, traller, bokkasser, nettbrett, berøringsskjermer, tastatur, leker osv.) rengjøres etter bruk. *Alternativt bruke håndsprit.*

3 REDUSERT KONTAKT MELLOM PERSONER

Kontaktreduserende tiltak for å hindre smittespredning er viktig i alle situasjoner og må opprettholdes i alle ledd i møter mellom bibliotekbrukere og ansatte.

Erfaringsmessig er det lettest å glemme disse tiltakene i mer uformelle situasjoner, som i pauser, transport til og fra etc.

3.1.1 Bibliotekskranke/selvbetjeningsautomat /Felles ekspedisjon

- Avstand mellom ansatte i bibliotekskranken og publikum skal være minst 1 meter, 2 meter der det er mulig.
- Veiledning/hjelp av lengre varighet bør heller foretas via telefon/videomøte.
- Pleksiglass kan vurderes i bibliotekskranken. Pleksiglasset må dekke minst 20 cm utenfor ansikt- og brysthøyde i alle retninger.

- Det bør oppfordres til bruk av selvbetjeningsautomat. Der må egen håndspritbeholder være utplassert.
- Gulvmerking er et viktig tiltak for å sikre avstand ved evt. kø.

3.1.2 Publikumsareal, gangtraséer og fellesarealer

- Unngå for stor personbelastning i vente- og oppholdssoner i biblioteket.
- Personer som oppholder seg i biblioteklokalene må kunne holde avstand til andre på minst 1 meter, helst 2 meter. Der forholdene ligger til rette for det, kan også venteområder være utendørs. Det er det eksempler på både ved begrenset tilbud som take away/hente-tjeneste.
- Trange fellesareal bør ikke brukes til opphold. Hvis dette ikke kan unngås, kan det settes frem stoler for å sikre tilstrekkelig avstand og begrense antall personer som benytter det samtidig.
- Personer kan passere hverandre og være kortvarig i samme område (inntil 15 minutter) uten videre smitterisiko.
- Sørg for tilpasning slik at blanding av personer i størst mulig grad unngås.
- Heiser bør prioriteres til personer med bevegelsesvansker og varetransport hvis det er vanskelig å holde anbefalt avstand.
- Eventuelt opprette merking på gulvet for å sikre avstand mellom personer i skrankeområdet, veiledningsareal, ved selvbetjeningskranke og andre områder hvor det kan oppstå trengsel.
- Gjenstander som inviterer til berøring, bør fjernes midlertidig. Det kan gjelde ting som kosedyr, sjakkbrett og andre spill, glansede tidsskrift, selvbetjeningskaffekopper.
- Bruken av lekeareal for barn må vurderes i samarbeid med barnehager og skoler, bla når det gjelder behov for renhold mellom hver gruppe og kapasitet til å utføre dette.

3.1.3 Begrenset tilgjengelighet for bibliotekbrukere/publikum

- Biblioteket kan åpne for publikumsadgang, så lenge personer som møter opp kan overholde nødvendig avstand.
- Vurdere behov for begrensnings i antall besøkende og stenging av deler av lokalet, som ved «hentebibliotek» eller «take away» som midlertidig tjeneste.
- Det kan være behov for ekstra personell, slik at en ansatt kan stå vakt ved inngang. Ved barnehage- og klassebesøk kan dette være en oppgave som en lærer/barnehageansatt kan bidra med, samtidig som det gis hjelp med spriting av hender.

- Ved åpning av såkalt hentebibliotek legges bestilte bøker i nye poser med hentekode.
- Bokkasser kan tilbys skoleklasser, med anbefaling om å legge bøkene oversiktlig på stort bord for å unngå unødig berøring
- Store bordflater og god avstand mellom publikum og ansatte.
- «Sperrebånd» som stenger av resten av biblioteket (når kun hentesone tilgjengelig)
- Plakater med informasjon ved ytterdør
- Evt. innlevering av bøker kasse utenfor døra.

3.1.4 Spesielt for ansatte

- Bruke videokonferanser i stedet for fysiske møter med kolleger der det er mulig.
- Felles nettbrett, datamaskiner/tastaturer må vaskes av etter bruk.
- Være ekstra oppmerksomme på hygiene rundt kjøkken/spiserom.
- Råd om avstand mellom personer må overholdes i kantiner og spiserom.
- Begrense bruk av offentlig transport der det er mulig.
- Vurder ulik oppmøtetid hvis det er mulig og hensiktsmessig, slik at ansatte, bibliotekbrukere og andre er tilstede til ulike tider og dermed kan unngå å være mange samlet og unngå rushtid på offentlig transport.

3.1.5 Hjemmekontor

- Hjemmekontor kan benyttes der tjenesten kvalitetsmessig kan opprettholdes ved hjelp av digitale løsninger.
- Tjenester der fysisk oppmøte er nødvendig kan normalt opprettholdes ved gode smitteverntiltak beskrevet i denne veilederen. Møter med ansatte kan fortsatt erstattes med digitale løsninger, mens tjenesten mot bibliotekbrukere der oppmøte er nødvendig bør prioriteres.
- I mange tjenester, som for eksempel de som omfatter psykisk helse, sårbare brukere, fremmedspråklige, barn og unge, er relasjonsbygging og trygging en viktig del av arbeidet og kan oftest ikke erstattes av digitale tjenester. Det er særlig viktig å vurdere om kvaliteten er likeverdig ved digitale løsninger, og om tjenesten er like tilgjengelig for alle (kompetanse og tilgang på videomøteløsninger) og oppleves like god.
- For å redusere antall personer som jobber/er tilstede samtidig, kan man tilstrebe at de samme personene jobber/er tilstede i lag/på samme skift.

4 RISIKOUTSATTE GRUPPER

For oppdatert informasjon om personer som kan ha høyere risiko for covid-19, se Folkehelseinstituttets nettsider:

<https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/fakta/risikogrupper/?term=&h=1>

Basert på informasjon om utbruddet så langt fra Kina, Italia, Storbritannia, USA og Norge per 24.04.2020, er det særlig eldre personer (over 65 år) som har høyere risiko for alvorlig sykdom med det nye koronaviruset, spesielt dersom de i tillegg har underliggende kronisk sykdom. I tillegg kan voksne personer, særlig de over 50 år, med kroniske sykdommer som hjerte-karsykdom (inkludert høyt blodtrykk) og diabetes ha noe høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19. Ansatte som tilhører grupper med høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19 bør vurderes individuelt i forhold til tilrettelagt arbeid. Ansatte dette er aktuelt for, må ha legeerklæring.

5 SJEKKLISTE FOR GODT SMITTEVERN

5.1 Sjekkliste

Tiltak	Merknad
Ledelsens overordnede ansvar	
Gjennomføre risikovurdering og sette opp handlingsplan/veileder sammen med ansatte, sikre felles forståelse og medansvar	
Gjøre nødvendige avklaringer med kommunens og skolens ledelse om tiltak og ansvar	
Søke smittevernlegen om godkjenning av smitteverntiltak og handlingsplan for delvis åpning/åpning av biblioteket	
Opplæring av ansatte og andre ved at de gjøres kjent med innholdet i denne veilederen	

Informasjon til bibliotekbrukere om nye rutiner	
Lage plan for hygienetiltak og renhold	
Vurdere å lage plan for alternerende oppmøtetid/ hjemmekontor	
Opprette dialog med eventuelle ansatte, bibliotekbrukere eller andre som er i risikogruppe og som kan ha behov for tilrettelegging	
Syke personer skal ikke møte i tjenestene	
Syke personer skal holde seg hjemme, selv ved milde symptomer.	
Tjenestestedet skal forlates dersom ansatte eller bibliotekbrukere blir syke.	
God hygiene	
Sikre at det er nok såpe og tørkepapir tilgjengelig ved alle håndvaskstasjoner og toaletter	
Henge opp plakater om håndvaskrutiner og hostehygiene	
Vask hendene ofte og grundig (bruk ev. hånddesinfeksjon)	
Host og nys i papirlommetørkle eller i albukroken	
Plan for renhold inkludert hyppighet og metode	
Forsterke renholdet på utsatte områder som berøres hyppig (dørhåndtak, gelendre, bordplater, osv.)	
Vurdere renhold/karantene av bøker og annet materiell som berøres hyppig og av ulike personer	
Vurdere å rydde biblioteklokalet for unødvendige berørings-gjenstander	
Plassere alkoholbasert desinfeksjon der ikke håndvask er tilgjengelig, og i bibliotekets inngangsparti	
Lag plan for å sikre at grupper av barn fra barnehage og skole får hjelp til spriting ved inngang/utgang til biblioteket, og unngå at de tar i evt. dørhåndtak.	

Redusert kontakt mellom personer	
Tilstreb 2 meters avstand mellom personer. Hvis dette ikke er mulig, bør 1 meter overholdes.	
Plan for å holde avstand i fellesarealer som garderobes, venterom, toaletter og på vei inn og ut av lokalene	
Eventuelt introdusere merking på gulv for å sikre avstand i områder der det kan oppstå trengsel, aktuelt i skrankeområde, ved selvbetjeningsautomat og veiledningsområde	
Begrens antall tilstedeværende personer til kun nødvendige personer.	
Vurder ekstra personell for bistand til renhold og dørvakt for å begrense antall besøkende	
Vurdere bruk av rom i forhold til antall personer, ta i bruk større lokaler hvis mulig. Evt. steng deler av lokalet for å sikre oversikt og smittebegrensning	
Ev. ulik oppmøtetid/ kombinasjon digitale møter/ hjemmekontor og fysisk oppmøte	
Plan for avstand mellom personer og hygienetiltak ved måltider/i kantine	

